

Pracovní list

Jakub Arbes: Svatý Xaverius

[In Jakub Arbes: *Romaneta*, NLN, Praha 2006, s. 324–325]

„Co je bůh?“ ozývalo se v mé duši v tisícerém ohlase. A v době té byl jsem duševně dospěl tak daleko, že nemohl jsem odpovědět jinak nežli: „Bůh je rezultující přírodních sil.“

„Výborně!“ zvolal jsem mimovolně.

Přítel však nedbaje opět mého vyrušení, pokračoval klidně dále:

„A na tomto základě, ať již pravém nebo klamném, počal jsem svou nevděčnou práci: přemýšlet o tajemství Balkova obrazu svatého Xaveria. Nelze mi ovšem ani nejhlavnější výkony klopotné a často zdánlivě úplně beznadějně mé duševní práce sledovati, a proto naznačím ti ji jen v nejhrubších obrysech.

První otázka, která se mi naskytla, byla: „Je-li v obraze skutečně nějaké tajemství skryto, jakým způsobem a jakými prostředky je možno odvážit se k jeho odhalení?“

Přemýšleje o této otázce, shledal jsem, že k odhalení jakéhokoliv tajemství vůbec, a tudíž i tohoto, možno se odvážit jen s nejpřesnější logikou, a za nejvhodnější prostředky výpomocné uznal jsem matematiku a vědy přírodní.

K rezultátu tomuto dospěl jsem asi před dvanácti lety a od té doby věnoval jsem každý volný okamžik přísným studiím jmenovaných věd.

Čím hlouběji však jsem se zabíral do studia, tím více jevila se mi bezpodstatnost posledních slov umírajícího Balka, jež byl mé babičce diktoval, a po mnohém přemýšlení zavrhl jsem vše jako pouhou halucinaci umírajícího, tudíž duševně již nepřičetného člověka.

Je-li skutečně jakého tajemství v obraze, proč medle umírající Balko nenaznačil jeho podstatu nebo aspoň zdaleka způsob jeho odhalení? Proč pravil ke konci, že – kdo vytrvalostí a železnou vůlí obrněn, bude před obrazem dlít, tomu že svatý Xaverius zjeví neocenitelný poklad?

[...]

Posléze v rozmrzelosti nad marným mudrováním, kladením sobě otázek a jich často pošetilým zodpovídáním pohodil jsem pyšně hlavou a pevně jsem si předsevzal, že nebudu se již obíratí záležitostmi, která po zralém uvážení nezdála se mi býti než fantazmagorickým výtvořem mozku ve své pravidelné funkci již přerušeno.

Vysvětlivky

rezultát = výsledek

rezultující = konečná, výsledná hodnota

fantazmagorický = vytvářející přelud či vidinu

Okruhy analýzy (dle struktury ústní zkoušky státní maturity z češtiny)

I.

→ **zasazení výňatku do kontextu díla**

→ **téma a motiv**

II.

→ **role vypravěče**

→ **výstavba textu**

III.

→ **jazykové prostředky
a jejich funkce ve výňatku**

→ **slovní zásoba**

IV.

→ **kontext autorovy tvorby**

→ **literární / obecně kulturní kontext**

Vedle *Pracovních listů* jsou k některým svazkům ČK vydávány rovněž *Semináře České knihovny a Dílny České knihovny*.